Marka Hükümsüzlük Davası

Sınai Mülkiyet Kanununa (SMK) göre marka, bir teşebbüsün mallarının veya hizmetlerinin diğer teşebbüslerin mallarından veya hizmetlerinden ayırt edilmesini sağlaması ve marka sahibine sağlanan korumanın konusunun açık ve kesin olarak anlaşılmasını sağlayabilecek şekilde sicilde gösterilebilir olması şartıyla kişi adları dâhil sözcükler, şekiller, renkler, harfler, sayılar, sesler ve malların veya ambalajlarının biçimi olmak üzere her tür işaretten oluşabilir. Markalar, bir işletmenin kimliğini oluşturan en değerli varlıklardan biridir. Marka hükümsüzlük davası ise, TÜRKPATENT nezdinde tescil edilmiş bir markanın hukuki geçerliliğinin ortadan kaldırılması amacıyla açılan davalardır. Bu davaların temel amacı, haksız veya hukuka aykırı bir şekilde tescil edilmiş markaların hükümsüz kılınmasını sağlayarak ilgililerin marka haklarının korunmasını güvence altına almaktır. Marka sahipleri açısından bu davalar, ticari kimliklerinin korunması ve pazarda haksız rekabetin önlenmesi açısından büyük bir öneme sahiptir.



Bir marka başvurusu Resmi Marka Bülteni'nde yayımlandıktan sonra, yayıma itiraz ederek tescili engellemek mümkündür. Ancak itirazın reddedilmesi durumunda itirazın iptali davası açılabileceği gibi, itiraz süresinin kaçırılması durumunda hükümsüzlük davası da açılabilir. Marka hükümsüzlük davası, marka başvurusuna karşı yayıma itiraz yoluna gidilmemiş olsa bile kullanılabilecek bir hukuki imkandır.

Hangi Durumlarda Marka Hükümsüzlük Davası Açılır?

Eğer bir marka, tescil edilmemesi gereken durumlara rağmen (mutlak veya nispi ret nedenlerini barındırması halinde) tescil edilmişse, bu tescilli markaya karşı SMK m. 25 gereği hükümsüzlük davası açılabilir. Bu dava sonucunda marka hükümsüz kılınarak sicilden terkin edilebilir.

Markanın hükümsüzlük nedenleri Sınai Mülkiyet Kanunu'nun 25/1 maddesinde düzenlenmiştir. Anılan madde uyarınca markanın hükümsüzlüğü davası açıldığı takdirde Mahkeme somut olayda SMK m. 5'te sayılan mutlak ret nedenlerinden veya SMK m. 6'da sayılan nispi ret nedenlerinden herhangi birinin gerçekleştiğini tespit ederse, markanın hükümsüzlüğüne karar verecektir.



Mutlak Hükümsüzlük Nedenleri (SMK m. 5):

- **b) Herhangi bir ayırt edici niteliğe sahip olmayan işaretler:** Bir işaretin marka olabilmesi için kritik şart, mal veya hizmetleri diğerlerinden ayırt edebilmesidir. Ayırt edicilik, tescil için temel bir zorunluluktur. İşaretin kullanılacağı ürün veya hizmetin türüne ve niteliğine ne kadar uzaksa, marka o kadar güçlü kabul edilir. Tüm işaretlerin ayırt edicilik gücü eşit değildir; bazıları doğal olarak güçlü, bazıları

zayıftır. Ancak, bir işaretin zayıf ayırt ediciliği, yoğun kullanım veya reklamla güçlenebilir. Ayırt ediciliği olmayan işaretlerin tescilinin engellenmesi, halkın farklı kaynaklardan gelen ürünleri karıştırmasını önlemeyi amaçlar. Ayrıca malın doğal yapısından kaynaklanan, teknik bir sonucu elde etmek için mecburi olan veya ürüne asıl değerini veren şekiller marka olarak tescil edilemez.

- **c) Ticaret alanında cins, çeşit, vasıf, kalite, miktar, amaç, değer, coğrafi kaynak belirten veya malların üretildiği, hizmetlerin sunulduğu zamanı gösteren veya malların ya da hizmetlerin diğer özelliklerini belirten işaret veya adlandırmaları münhasıran ya da esas unsur olarak içeren işaretler:** ve **d) Ticaret alanında herkes tarafından kullanılan veya belirli bir meslek, sanat veya ticaret grubuna mensup olanları ayırt etmeye yarayan işaret veya adlandırmaları münhasıran ya da esas unsur olarak içeren işaretler:** Mal veya hizmetin özelliklerini (türü, kalitesi, coğrafi kaynağı gibi) doğrudan belirten kelimeler, tanımlayıcı ibareler veya o ticari alanda yaygın olarak kullanılan adlar (jenerik adlar), herkesin serbestçe kullanabilmesi gereken işaretlerdir ve kimsenin tekeline bırakılamaz.
- **ç) Aynı veya aynı türdeki mal veya hizmetlerle ilgili olarak tescil edilmiş ya da daha önceki tarihte tescil başvurusu yapılmış marka ile aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzer işaretler:** Kurum tarafından resen incelenecek mutlak ret nedeni olsa da, buna rağmen önceki tarihli markası ile aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzer olacak şekilde sicile tescil edilen markaya karşı hak sahiplerinin hükümsüzlük talep etme hakkı bulunmaktadır.
- e) Malın doğası gereği ortaya çıkan şeklini ya da başka bir özelliğini veya teknik bir sonucu elde etmek için zorunlu olan veya mala asli değerini veren şeklî ya da başka bir özelliğini münhasıran içeren işaretler.
- f) Mal veya hizmetin niteliği, kalitesi veya coğrafi kaynağı gibi konularda halkı yanıltacak işaretler: Halkı, mal veya hizmetin niteliği, kalitesi, coğrafi menşei gibi konularda yanlış yönlendirme ihtimali olan işaretler tescil edilemez. Marka başvuru ve tescil süreçlerinde TÜRKPATENT yanıltıcı olma durumunu kendiliğinden inceler. Bu incelemede genellikle ortalama dikkat düzeyindeki alıcılar dikkate alınır, ancak ilgili mal veya hizmet özel bir kitleye hitap ediyorsa, o grubun algısı esas alınabilir.

- **h) Dinî değerleri veya sembolleri içeren işaretler:** ve **ı) Kamu düzenine veya genel ahlaka aykırı işaretler:** Toplumsal huzur, kamu otoritesi, genel ahlaki değerler veya dini hassasiyetlerle çatışan işaretlerin marka olarak tescili mümkün değildir. Bu tür işaretlerin yasaklanması, toplumun rahatsız edilmesini veya dini duyguların kötüye kullanılmasını önlemeyi hedefler. İşaretin kendisi dikkate alınır, başvurucunun niyeti belirleyici değildir.
- i) Tescilli coğrafi işaretten oluşan ya da tescilli coğrafi işaret içeren işaretler.

Nispi Hükümsüzlük Nedenleri (SMK m. 6):

- **Önceki Tarihli Bir Marka ile Karıştırılma İhtimali:** Daha önce tescil edilmiş veya başvurusu yapılmış bir marka ile aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzer bir işaretin, aynı veya aynı türdeki mal veya hizmetler için tescil edilmesi halinde karıştırılma ihtimali SMK 5/1/ç gereği mutlak ret nedenleri resen dikkate alınacaktır. Ancak benzerliğin SMK m. 6/1 kapsamında nispi bir ret nedeni olduğu ve Kurumun takdir yetkisini kullandığı durumlarda benzerlik iddiası kapsamında karıştırılma tehlikesinin varlığı araştırılmalıdır. Karıştırılma ihtimali değerlendirilirken işaretlerin görsel, işitsel ve kavramsal benzerlikleri ile mal ve hizmetlerin benzerliği bütünsel olarak ele alınır ve ortalama tüketicinin algısı esas alınır. Bu incelemede orta düzeydeki alıcı kitlesi üzerinde bıraktığı genel izlenim, alım süresi ve mal/hizmetlerin yakınlığı gibi kriterler ele alınmaktadır. Mal ve hizmetler ne kadar benzerse, karıştırılma riski o kadar yüksek olur.
- Ticari vekil veya temsilcinin, marka sahibinin izni olmaksızın ve haklı bir sebebe dayanmaksızın markanın aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzerinin kendi adına tescili için yaptığı başvuru, marka sahibinin itirazı üzerine reddedilir. Marka sahibinin izni olmadan, onun ticari vekili veya temsilcisi adına yapılan marka tescilinin hükümsüzlüğü talep edilebilir.
- Ticaret Unvanını, Başkalarına Ait Kişisel Hakları veya Fikri Mülkiyet Haklarını İhlal Eden İşaretler: Bir kişinin adını, soyadını, fotoğrafını veya bir başkasına ait fikri mülkiyet hakkını (eser, tasarım vb.) yahut başkasına ait ticaret unvanını içeren işaretler, hak sahibinin izni olmadan marka olarak tescil edilmişse hükümsüz kılınabilir. Müstear adlar (takma isimler) da kişilik hakları kapsamında korunur ve sahibinin izni olmadan marka yapılamaz.

- Markanın Tanınmış Bir Marka ile Karıştırılma İhtimalinin Bulunması: Toplumda geniş bir tanınmışlık kazanan markalar, sadece kendi alanlarında değil, farklı mal ve hizmetlerde de korunabilir. Sonraki tarihli bir işaretin, tanınmış markanın itibarından haksızca faydalanması, bu itibara zarar vermesi veya markanın ayırt edici özelliğini zedelemesi ihtimali varsa, bu işaretin tescili engellenebilir veya hükümsüzlüğü istenebilir.
- Önceki Tarihli Tescilsiz Haklar: Başvuru veya öncelik tarihinden önce ticaret hayatında kullanılan ve hak doğuran tescilsiz markalar veya diğer ayırt edici işaretlerin sahipleri, bu haklarına dayanarak sonraki tescilli markanın hükümsüzlüğünü isteyebilir. Bu hak için tescilsiz markanın ticarette kullanılıyor olması gereklidir.
- Koruma Süresi Dolan Markanın Benzeri: Tescil süresi biten ve yenilenmeyen bir markanın, koruma süresinin bitiminden sonraki iki yıl içinde aynı veya benzer mal/hizmetler için yapılan aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzer başvurular, önceki marka bu iki yıllık süre içinde kullanılmışsa reddedilir.
- Ortak markanın veya garanti markasının yenilenmeme sebebiyle koruma süresinin sona ermesinden itibaren üç yıl içinde yapılan, ortak marka veya garanti markasıyla aynı veya benzer olan ve aynı veya benzer mal veya hizmetleri içeren marka başvurusu, önceki hak sahibinin itirazı üzerine reddedilir.
- Markanın Kullanılmaması: Markanın tescil tarihinden itibaren beş yıl boyunca, haklı bir gerekçe olmaksızın, ciddi bir şekilde kullanılmaması halinde marka hakkı sona erebilir veya hükümsüzlüğü istenebilir. Markanın tescilli olduğu malların sadece bir kısmı için kullanılması durumunda, kullanılmayan kısımlar için hükümsüzlük talep edilebilir.
- Yaygın Ad Haline Gelmesi: Daha önce mutlak ret nedeni olarak belirtilen, markanın marka sahibinin eylemleri nedeniyle ilgili mal veya hizmetler için genel bir ad haline gelmesi durumu, tescilden sonra gerçekleşirse de hükümsüzlük sebebidir.
- Kötü niyetli tescil de başlı başına bir hükümsüzlük nedeni olarak kabul edebilecektir. Kötü niyetin varlığı halinde, hükümsüzlük davası açma hakkı belirli bir süreye tabi değildir.

Nisbi ret nedenleri kapsamında marka başvurusunun reddedilmesi için öncelikle marka yayıma itiraz yoluyla söz konusu nisbi ret nedenlerinin ilgililer tarafından ileri sürülmesi gerekmektedir. Yayıma itiraz yolunun kullanılmadığı hallerde söz konusu nisbi ret nedenleri markanın hükümsüzlüğü davası ile de ileri sürülebilmektedir. Bu maddelerde sayılan hallerden birinin dahi mevcut olması halinde mahkeme tarafından markanın hükümsüzlüğüne karar verilecektir.

Kimler Marka Hükümsüzlük Davası Açabilir?

Marka hükümsüzlük davası marka tescilinde menfaati olan kişiler tarafından açılabilir. Menfaat sahibi kavramı geniş yorumlanır; zarar görenler, zarar görme tehlikesiyle karşı karşıya olanlar, meslek birlikleri (üyelerinin menfaatleri varsa) ve hatta tüketiciler de bu kapsamda görülebilir. Ayrıca, Cumhuriyet savcıları ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları da dava açabilir. Tescil sürecinde itiraz hakkı olanlar da hükümsüzlük davası açabilirler. Marka hükümsüzlük davası, dava tarihinde sicilde marka sahibi olarak kayıtlı kişilere veya hukuki haleflerine karşı açılır.

Görevli Mahkeme ve Dava Açma Süresi



Marka hükümsüzlüğü davaları davaları ihtisas mahkemeleri olan Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemelerinde görülür. Tek başına açılan davalarda yetkili mahkeme genellikle davalının yerleşim yeri mahkemesidir. Ancak, marka hakkına tecavüz davasıyla birlikte açılan hükümsüzlük davalarında, davacının yerleşim yeri veya hukuka aykırı fiilin gerçekleştiği yer mahkemeleri de yetkili olabilir. Eğer dava, TÜRKPATENT'in bir kararına karşı açılan iptal davasıyla birlikte görülüyorsa, kesin yetkili mahkeme Ankara Fikrî ve

Sınaî Haklar Hukuk Mahkemeleridir.

Marka hükümsüzlük davası için bir zamanaşımı bulunmasa da bir markanın kullanılmasına belli bir süre sessiz kalınması hak düşürücü süre olarak öngörülmüştür. Marka sahibi, sonraki tarihli bir markanın kullanıldığını bildiği veya bilmesi gerektiği halde, bu duruma birbirini izleyen beş yıl boyunca sessiz kalmışsa, sonraki tarihli markanın tescili kötü niyetli olmadıkça, kendi markasını hükümsüzlük gerekçesi olarak ileri süremez. Bu nedenle, marka hükümsüzlük davaları bakımından hükümsüzlüğü talep edilen markanın tescilinden itibaren 5 yıl içerisinde dava açılması büyük önem taşımaktadır. Ancak markanın kötü niyetle tescil edilmiş olması halinde bu süre geçerli olmayacaktır.

Marka Hükümsüzlük Davasında Karar ve Sonuçları

Mahkeme tarafından markanın hükümsüzlüğüne karar verilmesi halinde, bu kararın önemli etkileri vardır. Mahkeme markanın tamamının veya tescilli olduğu belirli mal/hizmetler için kısmi hükümsüzlüğüne karar verebilir. Hükümsüzlük kararı, marka başvuru tarihinden itibaren etkili olur. Yani, markaya Sınai Mülkiyet Kanunu ile sağlanan koruma **hiç doğmamış sayılır**. Markanın hükümsüzlüğü kararı kesinleştiğinde marka tescili baştan itibaren hiç doğmamış sayılır. Kesinleşen karar sicile kaydedilir ve bültende duyurulmakta olup bu, markanın sicilden çıkarılması yani TÜRKPATENT kayıtlarındaki marka sicilinden terkin edilmesi anlamına gelir. Hükümsüzlüğüne karar verilen marka sahibinin ağır ihmali veya kötü niyetli hareket etmesinden zarar görenler ayrıca açacakları başka bir dava ile tazminat taleplerini ileri sürebilecekleri gibi, hükümsüzlük davası tazminat davası ile birlikte de açılabilecektir.

Sonuç

Marka hükümsüzlüğü davaları, tescilli marka sahiplerinin haklarını korumak için önemli bir mekanizmadır. Haksız tescillerin ortadan kaldırılması, ticari kimliklerin korunmasını ve adil rekabetin sürdürülmesini sağlar. Bu süreçte, markanın tescil edilmemesini gerektiren mutlak veya nispi ret nedenlerinin varlığının tespiti esastır. Dava açma yetkisine sahip "menfaati olan" kişilerin, özellikle 5 yıllık süreye dikkat ederek, hızlı ve etkili bir hukuki müdahalede bulunmaları büyük önem taşımaktadır. Hükümsüzlük kararının, tescilin başvuru tarihinden itibaren geçersiz sayılması ve sicilden terkin

edilmesi sonuçları, bu davaların köklü değişikliklere yol açabildiğini göstermektedir. Markaların hukuki koruma açısından güvence altına alınması, marka hükümsüzlük davaları yoluyla mümkün olmaktadır.